

POSTANOWIENIE

Dnia 12 września 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Myszka

w sprawie z odwołania A. R.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w G.

z udziałem zainteresowanej P. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w G.

o ustalenie braku podstaw do przeniesienia odpowiedzialności z tytułu składek,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 12
września 2018 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 19 stycznia 2017 r., sygn. akt III AUa (...),

**odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i
zasądza od skarżącego na rzecz pozwanego organu rentowego
kwotę 7.200 (siedem tysięcy dwieście) zł tytułem zwrotu kosztów
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 19 stycznia 2017 r. oddalił apelację odwołującego się A. R. od wyroku Sądu Okręgowego w G. VI Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 23 grudnia 2015 r. oddalającego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w G. z dnia 19 sierpnia 2014 r. stwierdzającej, że odwołujący się, jako członek zarządu zainteresowanej P. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w G., odpowiada całym swoim majątkiem za zobowiązania spółki z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne, zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych.

W sprawie tej ustalono, że zainteresowana spółka została zgłoszona jako płatnik składek do ubezpieczeń społecznych od 1 sierpnia 2007 r., a z dniem 12 listopada 2007 r. została zarejestrowana w Krajowym Rejestrze Sądowym. Przedmiotem jej działalności była reklama, badanie rynku i opinii publicznej, działalność związana z zatrudnieniem, administracyjną obsługą biura, organizacją targów, wystaw i kongresów. Uchwałą numer 2 z dnia 28 września 2009 r. jedynym członkiem zarządu zainteresowanej został odwołujący się.

W dniu 21 września 2010 r. zainteresowana spółka wystąpiła do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w G. z wnioskiem o rozłożenie na raty należności z tytułu składek za lipiec i sierpień 2010 r. w kwocie 118.940,92 zł. Natomiast w dniu 18 października 2010 r. wystąpiła do Naczelnika (...) Urzędu Skarbowego z wnioskiem o rozłożenie na raty zaległości podatkowej, odpowiednio: PIT-4 za czerwiec (11.413 zł), PIT-4 za lipiec (12.607 zł), PIT-4 za sierpień (5.777 zł). W dniu 15 listopada 2010 r. spółka złożyła w Sądzie Rejonowym w G. V Wydziale Gospodarczym wniosek o ogłoszenie upadłości likwidacyjnej, natomiast tymczasowy nadzorca sądowy w dniu 23 grudnia 2010 r. złożył do sprawy sprawozdanie wraz z pismem o oddalenie wniosku o ogłoszenie upadłości. Postanowieniem z dnia 30 grudnia 2010 r. w sprawie o sygnaturze akt V GU (...) Sąd Rejonowy w G. oddalił wniosek zainteresowanej spółki o ogłoszenie upadłości, argumentując, że nie posiada ona zdolności upadłościowej, bowiem jej majątek nie wystarcza nawet na pokrycie kosztów postępowania.

Dyrektor Oddziału ZUS w G. z powodu zaległości składekowych na koncie zainteresowanej spółki, w dniu 20 czerwca 2011 r. wszczął postępowanie egzekucyjne przeciwko niej z rachunku bankowego. W związku ze zbiegiem egzekucji, Naczelnik Urzędu Skarbowego w Z. przejął łączne prowadzenie egzekucji administracyjnej wobec spółki. W toku postępowania egzekucyjnego ustalono, że zainteresowana nie posiada żadnego majątku nieruchomego, a zajęcie rachunków bankowych dłużnika okazało się nieskuteczne. Dlatego 18 czerwca 2012 r. wydał postanowienie o umorzeniu postępowania egzekucyjnego z uwagi na bezskuteczność egzekucji administracyjnej.

Dlatego pismem z dnia 30 czerwca 2014 r. organ rentowy zawiadomił odwołującego się o wszczęciu z urzędu postępowania wyjaśniającego w sprawie

przeniesienia na niego odpowiedzialności za zobowiązania spółki obejmujące zaległości z tytułu składek na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych. Zaskarżoną w niniejszym postępowaniu decyzją organ rentowy orzekł, że odwołujący się odpowiada całym swoim majątkiem za zobowiązania zainteresowanej spółki w nieuregulowane zobowiązania dotyczą okresów: marzec 2010 r. oraz od maja do listopada 2010 r. w łącznej kwocie z odsetkami 269.980,94 zł.

W takim stanie sprawy Sądy obu instancji uznały odwołanie za nieuzasadnione, uznając za bezsporne w sprawie, że zaległości składkowe objęte kontestowaną decyzją powstały w okresie, w którym odwołujący się był jedynym członkiem zarządu spółki. W toku postępowania egzekucyjnego organ ustalił, że spółka nie posiada żadnego majątku nieruchomego lub ruchomego, a zajęcie dwóch rachunków bankowych okazało się bezskuteczne. Wskutek wykazanej bezskuteczności egzekucji i niezgłoszenie przez odwołującego się będącego jedynym członkiem zarządu zainteresowanej spółki wniosku o upadłość we właściwym czasie został wydana prawidłowa decyzja o obarczeniu go subsydiarną odpowiedzialnością za zaległości składkowe. Sąd Apelacyjny wyjaśnił, że nieostre określenie „właściwy czas” na zgłoszenie wniosku o upadłość należy dokonywać w okolicznościach indywidualnego przypadku, z uwzględnieniem tego, że powinno to nastąpić w takim czasie właściwym, który pozwala chronić zagrożone interesy wierzycieli, tak żeby po ogłoszeniu upadłości mieli oni możliwość uzyskania równomiernego, choćby tylko częściowego, zaspokojenia z majątku spółki, a ponadto z uwzględnieniem ochrony należności publicznoprawnych oraz Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Tymczasem z zebranego w sprawie materiału dowodowego jednoznacznie wynika, że już w 2009 r. stan finansowy spółki był zły, w szczególności z uwagi na istniejące wówczas dacie „najstarsze zaległości. Ponadto oddalenie wniosku o ogłoszenie upadłości z braku majątku na zaspokojenie choćby kosztów tego postępowania w sposób oczywisty potwierdziło, że wniosek o ogłoszenie upadłości był ewidentnie spóźniony. Odwołujący się w żaden sposób nie udowodnił, aby nie ponosił winy za taki stan rzeczy. Jako bezpodstawne Sąd drugiej instancji ocenił jego twierdzenia o posiadaniu przez

zainteresowaną spółkę wierzytelności z tytułu pożyczek udzielanych powiązanej z nią osobowo S. spółce z ograniczoną odpowiedzialnością, podkreślając, że spółka ta w 70% należy do zainteresowanej, w 20% do ubezpieczonego, zaś w 10% do M.Ł. (będącej współnikiem zainteresowanej). W konsekwencji odwołujący się jako prezes zarządu mógł samodzielnie i dowolnie „przerzucać środki pieniężne na kontach obu spółek”, a wiedząc, że organ rentowy wszczął postępowanie egzekucyjne wobec zainteresowanej spółki powinien wykazać się aktywnością w tego typu wzajemnych rozliczeniach, jeżeli twierdził, iż istniała możliwość zaspokojenia długów składkowych z tego typu wierzytelności. Odwołujący się nie wskazał innego majątku spółki, z którego organ rentowy mógłby prowadzić egzekucję umożliwiającą zaspokojenie zaległości składkowych, tym samym nie wykazał przesłanek zwalniających go od odpowiedzialności za zaległości składkowe.

W skardze kasacyjnej odwołujący się zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego przez: 1/ wadliwą wykładnię i błędne zastosowanie art. 116 § 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 800 ze zm., dalej Ordynacja podatkowa) w związku z art. 31 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1778 ze zm., dalej ustawa systemowa) przez uznanie przeniesienia odpowiedzialności za długi składkowe na skarżącego za skuteczne, podczas gdy organ rentowy nie wykazał istnienia pozytywnej przesłanki przeniesienia odpowiedzialności w postaci bezskuteczności egzekucji z uwagi na ujawnione istnienie majątku należącego do zainteresowanej w postaci wierzytelności, która nie była przedmiotem prowadzonego postępowania egzekucyjnego, 2/ błędną wykładnię i zastosowanie art. 116 § 1 pkt 2 Ordynacji podatkowej w związku z art. 31 ustawy systemowej przez uznanie spornego przeniesienia odpowiedzialności na skarżącego za skuteczne w sytuacji, w której skarżący wykazał istnienie negatywnej przesłanki przeniesienia odpowiedzialności polegające na wskazaniu przez niego mienia należącego do zainteresowanej, z którego egzekucja umożliwiłaby zaspokojenie zaległości składkowych co najmniej w znacznej części, 3/ błędną wykładnię i zastosowanie art. 116 § 1 pkt 1 litera a) Ordynacji podatkowej w związku z art. 31 ustawy systemowej wskutek uznania

spornego przeniesienia odpowiedzialności na skarżącego za skuteczne w sytuacji, w której skarżący wykazał istnienie negatywnej przesłanki przeniesienia odpowiedzialności w postaci złożenia przez niego w odpowiednim czasie wniosku o ogłoszenie upadłości spółki.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazał na potrzebę wykładni art. 116 § 1 pkt 1 litera a) Ordynacji podatkowej przez ustalenie, kiedy zachowany zostaje „właściwy czas” na zgłoszenie wniosku o ogłoszenie upadłości, którego terminowe złożenie skutkuje uchyleniem odpowiedzialności członka zarządu za zobowiązania podatkowe spółki. Ponadto sformułował istotne zagadnienie prawne, „czy w rozumieniu art. 116 § 1 Ordynacji podatkowej regulującego kwestię przeniesienia odpowiedzialności członka zarządu za zobowiązania podatkowe spółki z ograniczoną odpowiedzialnością dla wykazania przesłanki bezskuteczności egzekucji, o której mowa w tym przepisie, wystarczające jest skierowanie egzekucji wyłącznie do rachunku bankowego dłużnika, czy też konieczne jest skierowanie egzekucji do wszystkich możliwych i znanych wierzycielowi elementów mienia dłużnika”.

Wskazując na powyższe wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji oraz o zasądzenie od organu rentowego na rzecz skarżącego kosztów postępowania sądowego, w tym kosztów postępowania kasacyjnego i kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

W odpowiedzi na skargę kasacyjna organ rentowy wniósł o wydanie postanowienia odmawiającego przyjęcia skargi do rozpoznania, albo o jej oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa prawnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie zasługiwała na przyjęcie do merytorycznego rozpoznania. Odwołanie się do przesłanki istnienia potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecnictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości (ze wskazaniem, na czym te poważne wątpliwości polegają), nie doczekał się wykładni, bądź że jego niejednolita wykładnia wywołuje

rozbieżności w orzecznictwie sądów, które należy przytoczyć (por. postanowienia Sądu Najwyższego z 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002 nr 12, poz. 151, i z 15 października 2002 r., II CZ 102/02, LexPolonica nr 396185). Nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawa ani nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne, jeżeli Sąd Najwyższy wyraził swój pogląd we wcześniejszym orzecznictwie, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu. Ponadto rozstrzygnięcie zagadnienia prawnego lub wątpliwości interpretacyjnych nie może się sprowadzać do odpowiedzi na zarzuty skarżącego skierowane pod adresem zaskarżonego orzeczenia ani też do odpowiedzi na wątpliwości skarżącego, które można wyjaśnić za pomocą obowiązujących reguł wykładni bądź w drodze prostego zastosowania przepisów (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, Prokuratura i Prawo - dodatek z 2003 r. nr 10, poz. 37). Tymczasem w utrwalonej judykaturze Sądu Najwyższego pojęcie „właściwego czasu” do wszczęcia postępowania o ogłoszenie upadłości zostało jednolicie i wystarczająco wyjaśnione. Jest to czas, w którym majątek dłużnej spółki przestał oczywiście wystarczać na zaspokojenie wszystkich długów (por. wyroki Sądu Najwyższego z: 20 września 2000 r., I CKN 270/00, LEX nr 51340; 8 stycznia 2008 r., I UK 172/07, OSNP 2009 nr 3-4, poz. 51; 14 stycznia 2011 r., II UK 171/10, LEX nr 786388 lub 5 maja 2010 r., II UK 351/09, LEX nr 604224). Przy weryfikowaniu zachowania „właściwego czasu” do wystąpienia z wnioskiem o ogłoszenie upadłości należy uwzględnić okoliczności, w których nawet wszczęcie postępowania naprawczego lub układowego może być ocenione jako zawinione przy ocenie spóźnionego złożenia wniosku o upadłość, zwłaszcza gdy próba sanacji została podjęta już po powstaniu stanu niewypłacalności dłużnej spółki, który wymagał złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości dłużnika, który nie spłacał należności objętych układem powstałym przed jego zawarciem oraz należności bieżących (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 1997 r., II CKN 117/97, LEX nr 50806 i z dnia 19 marca 2010 r., II UK 258/09, OSNP 2011 nr 17-18, poz. 239).

Nie podlega też kontrowersjom, że egzekucja z majątku spółki, o której mowa w art. 116 § 1 Ordynacji podatkowej w związku z art. 31 ustawy systemowej jest bezskuteczna, jeżeli nie istnieje żadna możliwość zaspokojenia

egzekwowanych wierzytelności z jakiegokolwiek części majątku dłużnika. Bezskuteczność egzekucji rozumiana jest jako niemożność uzyskania zaspokojenia z całego majątku spółki, a nie tylko z niektórych jego składników. Takie ustalenie jest uprawnione nie tylko wtedy, gdy egzekucja była prowadzona do całego majątku spółki i nie dała rezultatu, lecz także wtedy, gdy egzekucja ze znanego organowi ubezpieczeń społecznych (wierzycielowi) majątku spółki okazała się w całości lub w części bezskuteczna, a odpowiedzialni członkowie zarządu nie wskazali w postępowaniu egzekucyjnym na inne mienie spółki, z którego egzekucja umożliwiałaby zaspokojenie tych zaległości w znacznej części. Wyjaśnienia sformułowanego w art. 116 § 1 Ordynacji podatkowej pojęcia „bezskuteczność egzekucji” Sąd Najwyższy dokonał przede wszystkim w uchwale składu Siedmiu Sędziów z dnia 13 maja 2009 r., I UZP 4/09 (OSNP 2009 nr 23-24, poz. 319), stwierdzając w jej motywach, że przez „bezskuteczność egzekucji” należy rozumieć stan rzeczy, w którym nie ma jakichkolwiek wątpliwości, iż nie zachodzi żadna możliwość zaspokojenia egzekwowanej wierzytelności z jakiegokolwiek części majątku dłużnika, co może być stwierdzone nie tylko postanowieniem o umorzeniu postępowania egzekucyjnego ze względu na jego bezskuteczność, ale także postanowieniem o umorzeniu postępowania upadłościowego (art. 361 pkt 1 Prawa upadłościowego i naprawczego) lub o oddaleniu wniosku o ogłoszenie upadłości (art. 13 ust. 1 i 2 tego Prawa). Istotne jest to, aby na dzień wydania przez organ rentowy decyzji przenoszącej na członka zarządu odpowiedzialności za zaległości składkowe spółki nie posiadała ona jakiegokolwiek majątku, z którego możliwe byłoby zaspokojenie wierzytelności organu rentowego (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 17 lipca 2009 r., I UK 49/09, LexPolonica nr 2214837; z 2 września 2009 r., II UK 336/08, LexPolonica nr 2339959; z 14 kwietnia 2010 r., III UK 83/09, LexPolonica nr 3028483; z 23 marca 2012 r., II UK 152/11, LexPolonica nr 3930328; z 25 kwietnia 2012 r., II UK 218/11, OSNP 2013 nr 7-8, poz. 90). W tej argumentacji Najwyższego podkreśla się, że bezskuteczność egzekucji, która polega na braku możliwości przymusowego zaspokojenia wierzyciela publicznoprawnego w toku wszczętej i przeprowadzonej przez właściwe organy egzekucji skierowanej do majątku spółki, może być wykazana nie tylko na podstawie postanowienia o umorzeniu postępowania egzekucyjnego, co wystąpiło

w przedmiotowej sprawie, ale także w inny sposób, który nie podaje w wątpliwość oceny, że środki majątkowe dłużnika nie wystarczały na zaspokojenie istotnej (znaczej) części długu (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 października 2013 r., III UK 154/12, LEX nr 1463908; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 września 2015 r., II UK 297/14, LEX nr 1816557). Bezskuteczność egzekucji to stan obiektywny, wynikający z braku majątku, który sprawia, że potencjalna egzekucja nie pozwoliłaby zaspokoić wierzytelności w całości lub w części (wyrok Sądu Najwyższego z 11 sierpnia 2016 r., II UK 315/15, LEX nr 2120893). Przy ocenie przeciwnego stanowiska skarżącego Sąd drugiej instancji trafnie podkreślił, że spółka S. (jak twierdził skarżący, będąca dłużnikiem zainteresowanej) w 70% należy do zainteresowanej spółki, w 20% do skarżącego, a w 10% do osoby trzeciej będącej współnikiem zainteresowanej, co oznaczało, że odwołujący mógł podjąć stosowne działania w wykazaniu przed organem rentowym, że istniała możliwość uregulowania zadłużenia składkowego w ZUS z takich wierzytelności, skoro według miarodajnych ustaleń mógł samodzielnie „przerzucać środki pieniężne na kontach obu spółek”. Zaniechania lub zaniedbania w tych zakresach obarczają wyłącznie skarżącego, który potencjalnie mógłby z tych rzekomych wierzytelności uregulować choćby część obarczającej go subsydiarnie odpowiedzialności za długi publicznoprawne lub składkowe jednoosobowo zarządzanej przezeń dłużnej spółki. W każdym razie w postępowaniu egzekucyjnym wykluczona jest pasywność dłużników lub zatajenie informacji o posiadanym majątku, a w konsekwencji bezpodstawne jest bierne, bezpodstawne oraz oczywiście bezzasadne oczekiwanie, że w poszukiwaniu majątku do zaspokojenia długów wyręczy go organ rentowy lub egzekucyjny, zwłaszcza w kontekście postanowienia o umorzeniu postępowania upadłościowego ze względu na brak majątku, który nie wystarczał nawet na pokrycie kosztów tego postępowania. W konsekwencji dokonana przez Sąd drugiej instancji subsumpcja ustalonego stanu faktycznego pod wskazane w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku normy prawne nie nasuwała jakichkolwiek wątpliwości, a sformułowane w skardze problemy prawne były oderwane od miarodajnych ustaleń faktycznych, przeto bezpodstawna i bezzasadna polemika z kontestowanym wyrokiem nie mogła wpłynąć na inny niż zaskarżony osąd przedmiotowej sprawy, który był prawidłowy.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia do rozpoznania oczywiście bezzasadnej skargi kasacyjnej na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzekając o należnych pozwanego kosztach zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym z uwzględnieniem wartości przedmiotu kasacyjnego zaskarżenia (art. 98 k.p.c.).